Bartlett, Andrew. Men and Women in Christ IVP

Ендрю Бартлетт (Andrew Bartlett) КС нині працює здебільшого як міжнародний медіатор. Як проникливий мислитель, він ґрунтовно дослідив і опрацював тему ролі жінки й чоловіка в Новому Завіті та в Біблії загалом, зважаючи на всі богословські аргументи. Він намагається підходити до теми неупереджено, і це йому, на мою думку, вдалося. Це видно з того, що в деяких місцях він критикує й егалітарну позицію, коли її аргументи просто слабкі або недостатньо обґрунтовані. Цей документ містить підсумки основних розділів, які сформулював сам Бартлетт.

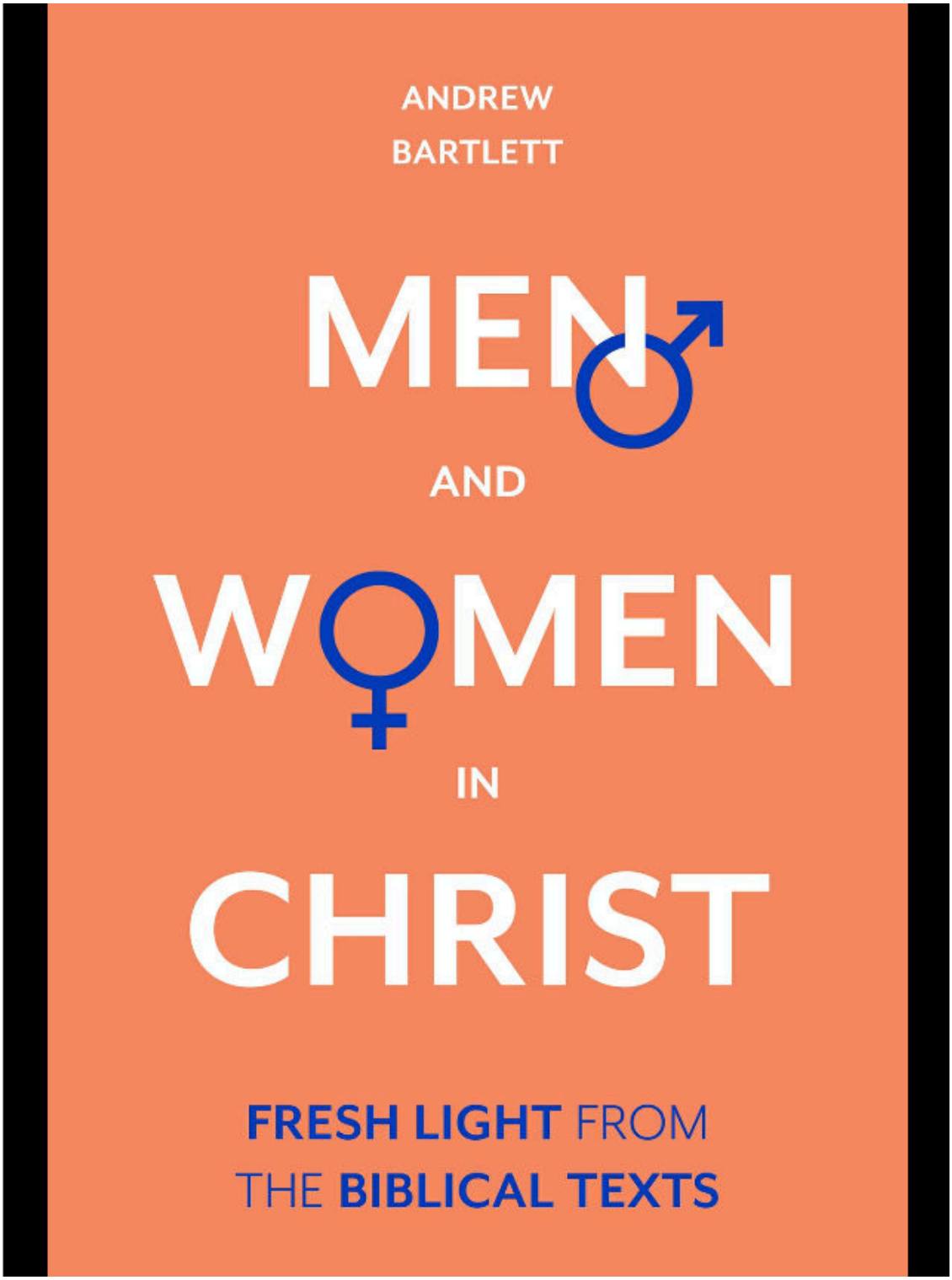

Німецький переклад: Hans-Jörg Ronsdorf, перероблено в жовтні 2026 р.

Цей документ опубліковано з дозволу Ендрю Бартлетта на домашній сторінці www.hans-joerg-ronsdorf.de.

Я переконаний, згідно зі Святим Письмом, що й жінки мусять звершувати в церкві служіння навчання й проводу, щоб підтримувати здоров'я церкви.

25 травня 2025 р.

Підсумок розділу 1: переосмислити традицію, шукати єдності

1. Єдності християн шкодить поляризаційний розкол між егалітаристами (прихильниками погляду, що чоловіки й жінки рівні й можуть звершувати всі служіння, зокрема керівні) і комплементаристами (прихильниками погляду, що Бог дав чоловікам і жінкам різні ролі, а провід належить чоловікам).
2. Традиційне тлумачення Біблії, за яким жінки від природи нижчі за чоловіків, слушно відкинуто, бо воно ґрунтується радше на патріархальній культурі, ніж на самому тексті. І егалітаристи, і комплементаристи сьогодні вважають жінок і чоловіків від природи рівноцінними і вже визнають, що в суспільстві загалом жінки можуть брати на себе керівні завдання. Проте комплементаристи наполягають на проводі чоловіка в церкві та в шлюбі.
3. Вірне тлумачення Біблії ставить Писання вище за традицію, зважає на культуру, у контексті звертається до мови оригіналу, шукає узгодженості й дотримується христоцентричного канонічного підходу; і робить це з духовною відкритістю та практичною мудрістю (Додаток 1).
4. Застосування цих методів веде до висновків цієї книжки, а саме: і комплементарна, і егалітарна позиція почасти правильні, а почасти хибні.
5. Якщо християни зможуть у цих питаннях зблизитися, це буде до вподоби Господеві й зміцнить служіння церкви як солі й світла в розгубленому та зараженому світі.

Підсумок розділу 2: чоловік і дружина, чоловіки й жінки: 1 Коринтян 7

1. Хоча 1 Коринтян 7 вирізняється як найдовший виклад про шлюб у Новому Завіті й містить єдину в Новому Завіті пряму згадку про владу чоловіка в шлюбі, у комплементарних аналізах цей уривок зазвичай оминають або применшують.
2. Світогляд Павла христоцентричний. Творіння залишається в полі зору, але на першому плані відкуплення й нове творіння. Його погляд на шлюб враховує, що Месія прийшов і кінець уже близько. Це робить відносними всі теперішні життєві обставини віруючих; у порівнянні з тим, що настане, вони стають неважливими. У цьому світлі він радить безшлюбність і обстоює наперед рівноправний погляд на шлюб.
3. Як навчає Павло у віршах 3-5, чоловік і дружина мають однакову владу. Він відкидає одноосібні рішення. Провід чоловіка, який розуміють як одноосібну владу над дружиною, прямо суперечить ученню апостола.
4. Вірші 3-5 не можна слушно вважати особливим винятком з одноосібної влади чоловіка, що стосується лише статевих стосунків і спільної молитви.

5. Наскільки можна побачити з віршів 1-16, 25-28 і 32-40, Павло передбачає цілковиту рівність в особистих стосунках між чоловіками й жінками. Якби Павло вірив в ієрархічну, одноосібну владу чоловіка над дружиною, було б незбагненно, чому він написав ці слова.

6. Це не означає, що Павло — егалітарист у сучасному розумінні. Він не закликає, щоб кожен у шлюбі обстоював свої права; навпаки, він закликає кожного з рівноправних партнерів коритися іншому, у згоді з Римлян 12:10; Галатів 5:13; Филип'ян 2:3.

Підсумок розділу 3: ієрархії, покора й любов: Колоссян 3 і Ефесян 5

1. Послання до колоссян і Послання до ефесян було написано приблизно в той самий час, і їх призначали для того, щоб передавати від церкви до церкви; тому доречно розглядати їх разом.

2. Павло не відкидає ієрархій, коли вони доречні.

3. Слово «коритися» (*hupotassō*) містить думку про те, щоб за рангом стояти нижче від когось іншого. Проте настанова Павла дружинам коритися сама по собі ще не передбачає ієрархії в шлюбі. Ми мусимо вирішити, чи він має на увазі, що дружини повинні коритися, бо їхні чоловіки *мають* владу над ними, чи він має на увазі, що дружини повинні поводитися так, *ніби* їхні чоловіки стоять над ними.

4. Покора в християнських стосунках не означає беззаперечного послуху іншій людині. Немає жодного християнського обов'язку йти за іншою людиною, якщо це веде до кривди.

5. У культурі першого століття не було єдиного погляду на шлюб, але зазвичай чоловік мав одноосібну владу над дружиною.

6. Настанови Павла дружинам коритися, а чоловікам любити почасти зумовлені практичними міркуваннями.

7. Павло схвалює владу батьків над дітьми, але не владу рабовласників над рабами. Порівняння трьох стосунків у домогосподарстві (дружина й чоловік, дитина й батько, раб і пан) не доводить, що Павло схвалює одноосібну владу чоловіка над дружиною.

Підсумок розділу 4: шлюб відображає Спасителя: Ефесян 5

1. Єдиним шлюбом у довершенні нового творіння буде союз між Христом і Його народом. В Ефесян 5 Павло навчає, що шлюб у теперішньому віці слід розглядати як вказівку на цю дійсність. Те, як чоловік і дружина ставляться одне до одного, треба розуміти як частину того, що випливає з їхнього наповнення Святим Духом, щоб вони жили христоподібним життям.

2. Павло вживає метафору «голови», щоб описати і стосунок Христа до Церкви, і покликання чоловіка в шлюбі. У грецькій мові це не була стала метафора з одним-єдиним значенням, тож її значення треба визначати з контексту. В Ефесян 1:21-23 наголос, імовірно, на пануванні Христа, у 4:13-16 — на тому, що Він Спаситель. Чотири ознаки показують, що Павло застосовує до чоловіка друге значення. Це (a) прикладка «голова Церкви» і «Він Сам Спаситель тіла» в 5:23; (b) тема Спасителя в Павла в 5:25-33; (c) те, як він використовує Буття в 5:31-32; і (d) перше слово 5:24 (*alla*, «але»), яке пасує до контексту лише тоді, коли Павло порівнює чоловіка з Христом як Спасителем, а не як Господом.

3. Значення того, що чоловік — голова, як воно випливає з метафори «голова — тіло» та з порівняння Христа й Церкви, полягає в тому, що на ньому лежить особливий обов'язок люблячої самопожертви на благо своєї дружини. Якщо чоловік і носить корону, то це терновий вінець.

4. Дружини повинні поводитися так, ніби їхні чоловіки — їхні пани. Це не означає, що чоловіки — пани своїх дружин. Як підстави для покори дружини Павло називає приклад Христа й страх перед Ним (вв. 1-2, 21-22), а також відповідальність чоловіка за самовіддане служіння (вв. 22-23). Підстави, яка ґрунтувалася б на даній Богом одноосібній владі чоловіка, він не називає.

5. Покора, якої Павло вимагає у вірші 21, — це добровільна, взаємна покора віруючих одне одному. Чоловіки щодо своїх дружин із неї не виключені.

6. В окресленому вище обмеженому й особливому сенсі Павло розрізняє обов'язки чоловіків і дружин. Егалітарний погляд, який відкидає будь-яке чітке розрізнення обов'язків, не узгоджується з тим, як Павло вживає метафору «голова — тіло» та порівняння Христа й Церкви.

7. Шлюби, які живуть за взірцем Ефесян 5, можуть чудово унаочнювати смирення Ісуса Христа та Його жертовну любов до Своєї Церкви.

8. Павло, схоже, передбачає спільне керування домом і не приписує, як розподіляти відповідальність за родину між чоловіками й жінками.

Підсумок розділу 5: творіння і життя: Буття 1-3 і далі

1. Комплементарне тлумачення Буття 1-3, яке обстоює керівну владу чоловіка, не має в біблійному тексті жодної прямої опори. Воно ґрунтується на висновках, які в найкращому разі непевні. Жоден із них не випливає з тексту з необхідністю.

2. Бути чоловіком чи жінкою — це даність, закладена в творінні. Жінку зображено створеною для того, щоб бути чоловікові сильною союзницею. Це вказує на чітке розрізнення між чоловіком і жінкою.

3. Текст Буття не визначає й не розгортає цього розрізнення. Він залишає відкритою можливість, що інші місця Писання можуть показати обов'язки в проводі. Проте він не обґрунтовує панування чоловіка. Панування чоловіка над дружиною, як його описано в Буття 3:16, зображено як негативний наслідок гріхопадіння. Це не те, що треба свідомо продовжувати чи ще й посилювати.

4. У Старому Завіті немає жодного тексту, який казав би, що чоловіки повинні мати владу над своїми дружинами.

5. Писання не приписує певного розподілу ролей чоловіка й жінки в турботі про родину. Опис чесної жінки в Приповістей 31, яка і заробляє на прожиття, і веде господарство, малює ідеалізований образ у певному історичному й культурному середовищі. Життєві обставини, здібності й обдарування людей різні. Вважати Приповістей 31 обов'язковим приписом означало б хибно зрозуміти текст.

6. Учення про творіння не може дати остаточної відповіді на питання про християнський шлюб, бо ми мусимо вийти за межі питання «Як Бог упорядкував первісне творіння до гріхопаді-

ння?» і також запитати: «Який Божий задум щодо відкуплених людей?» та «Як нам жити тепер з огляду на цей задум?»

7. Установлення шлюбу в Буття 2:24 має духовне значення, бо вказує наперед на єднання Христа і Його Церкви (Ефесян 5:31). Навіть якби комплементарне тлумачення Буття 1-3 було правильним, з цього не випливало б, що у Христі чоловік має панувати над жінкою. Відкуплення у Христі веде віруючих уперед, у нове творіння, а не назад, у час до гріхопадіння.

8. Приклади зі Старого Завіту, де жінки з Божого схвалення керують, неможливо узгодити з тим, ніби існує засада, за якою жінки ніколи не можуть керувати чоловіками чи мати над ними владу.

Підсумок розділу 6: покора і шана: 1 Петра

1. Погляд Петра на життя христоцентричний. Приклад смиренної любові й покори нашого Господа виразно постає в Першому посланні Петра.

2. При цьому Петро розглядає, як це застосовувати до різних обставин, у яких християнські віруючі мають виявляти іншим шану, зокрема й до шлюбу.

3. Серед підстав, які Петро називає для покори дружин своїм чоловікам, є: (a) щоб їх здобути; (b) лагідний дух подобається Богові; і (c) приклад святих жінок минулого, як-от Сарри. Вона напрочуд підбадьорливо унаочнює покору Богові — а отже, і своєму чоловікові — у несприятливих обставинах (3:1-6). Аналогії, які Петро наводить для покори дружин, — це заклик до всіх віруючих коритися (2:15-17), настанова рабам коритися навіть несправедливим панам (2:18-21) і приклад Христа, Який корився тим, хто несправедливо завдавав Йому страждань (2:21-24). Серед його підстав немає тієї, що Божий задум поставив чоловіків у становище одноосібної влади над їхніми дружинами. Якби він уважав це правдою, це була б найочевидніша підстава, щоб її назвати. Ніде в Біблії немає місця Писання, яке наказувало б чоловікам мати одноосібну владу над своїми дружинами.

4. Чоловіки повинні поводитися «так само», з лагідністю, і виявляти шану своїм дружинам (3:7). Це вказує на взаємну покору.

5. Бути названим спадкоємцем істинного Бога — це найвище можливе почесне становище. Чоловік і жінка однаково «спадкоємці благодаті життя». За точного перекладу, уважного читання й правильного розуміння 1 Петра 3:1-7 не схвалює одноосібної влади чоловіка над жінкою.

6. Патріархальна культура зловживала 1 Петра 3:1-7. Чоловіки не повинні примушувати своїх дружин. Там, де є домашнє насильство, треба вжити заходів, щоб його припинити.

7. Взаємна покора в християнських стосунках сумісна з належним проводом. Християнський провід у церкві не означає насильно примушувати інших людей. Там, де потрібна церковна дисципліна, найсуворіший доречний захід — відлучення, і нічого понад це.

Підсумок розділу 7: завуальовані значення? 1 Коринтян 11

1. Вірш 1 Коринтян 11:3 — це рамкове твердження, яке стоїть як заголовок над міркуваннями Павла про молитву й пророче слово. Він несе всю його аргументацію.

2. Що має на увазі Павло, неможливо певно чи переконливо з’ясувати, посилаючись на тонкі нюанси вчення про Трійцю.

3. Дослідження слів показують, що «влада над» і «походження» — можливі метафоричні вживання *kephalē* (голова). Слововжиток в інших місцях не може вирішити, яке значення Павло має на увазі в цьому вірші. Його треба з’ясувати, досліджуючи контекст.

4. Ієрархічне тлумачення, яке бачить турботу Павла у владі чоловіків над жінками, не може бути правильним, бо у восьми пунктах суперечить текстові. Особливо важливо: ієрархічне тлумачення змушує не зважати на функцію рамкового твердження Павла, хибно перекладати вірш 10 і припускати, що Павло написав вірш 11 навпаки.

5. У відповідному культурному середовищі волосся жінок зазвичай було видно, і його не ховало покривало (пор. 1 Тимофія 2:9; 1 Петра 3:3). Проте поганські звичаї в Коринті сприяли безчесній статевій поведінці, і гетеро-, і гомосексуальній, і це було проблемою для церкви в Коринті. Довге волосся в чоловіків і в жінок довге волосся, яке вільно спадало, замість бути високо підібраним на голові, — і те, й інше вказувало на готовність до такої поведінки.

6. Читати цей уривок так, ніби йдеться про покривала, означає наражатися на кілька труднощів. Павло пише про те, як носять волосся, а не про те, як жінки покриваються покривалом. У правильному перекладі вірші 2-16 від початку до кінця говорять про зачіски, а не про покривала.

7. NIV у всьому уривку слушно перекладає *anēr* і *gunē* як «чоловік» і «жінка» (у загальному значенні), а не як «чоловік у шлюбі» і «дружина».

Підсумок розділу 8: волосся, що безчестить: 1 Коринтян 11

1. Щойно ми визнаємо, що богословський мотив Павла в 1 Коринтян 11:3 — це походження і що він говорить про зачіски тих, хто на богослужбовому зібранні пророкує чи молиться вголос, ми бачимо, що він розгортає послідовну, логічну й цілісну аргументацію. Є щонайменше десять вказівок на те, що тлумачення в сенсі походження й зачісок по суті правильно передає те, що пише Павло. Заперечення проти тлумачення в сенсі походження непереконливі.

2. Павлові йдеться не про волосся як таке, а про безчесне послання, яке передавали зачіски коринтян. Їхня поведінка мала шанувати Божі задуми щодо чоловіків і жінок, як їх навчає книга Буття, а не виглядати безчесною й суперечною цим задумам. У цьому контексті важливо: до цих задумів належить вірний, моногамний, гетеросексуальний шлюб. Павло наголошує й на відкупленні у Христі: хоча в творінні чоловік і жінка різняться своєю статтю, у відкупленні вони об’єднані в Господі. Чоловіки й жінки залежать одне від одного й потребують внеску одне одного. Молитву й пророцтво чоловіки й жінки мають звершувати так, щоб шанувати Бога, джерело і творіння, і відкуплення.

3. У цьому уривку Павло нічого не каже про владу чоловіка над жінкою. Так само він нічого не каже про те, що певні завдання проводу й навчання в церкві призначено лише для чоловіків. Якщо хтось хоче підтримати уявлення про владу чоловіка над жінкою та про обмеження служіння жінок, це треба робити, посилаючись на інші місця Писання.

Підсумок розділу 9: мовчазні жінки? 1 Коринтян 14

1. Вірші 34-35 утворюють єдність, відокремлену від вірша 33. Вірш 33 не слід ділити на дві частини й частково поєднувати з віршем 34, як це робиться в деяких сучасних перекладах.

2. Зміст цих двох віршів гостро суперечить навколишньому контекстові. Ця суперечність породжує питання тлумачення, для яких не знайдено задовільного розв'язку.

3. Павло, схоже, каже, що мовчання жінок приписане заповіддю Господа Ісуса. Це ще одна загадка.

4. Оскільки задовільного розв'язку цих загадок тлумачення немає, ми не можемо сказати, що думати про ці вірші. Зокрема, ми не можемо оцінити, чи має обмеження мовлення жінок, яке спирається на неможливе для визначення місце Писання зі Старого Завіту (в. 34) і на культурні підстави (в. 35), стосуватися церков в інші часи й в інших культурах, чи ні.

Підсумок розділу 10: мовчання додано? 1 Коринтян 14

1. Віра в те, що Святе Письмо в його первісно даному вигляді — це Боже об'явлення, зобов'язує християнських учених якомога більше дбати про те, щоб церква користувалася точними списками й не вважала обов'язковими помилки переписувачів чи несправжні зміни.

2. Текст, який у наших сучасних Бібліях надруковано як 1 Коринтян 14:34-35, імовірно, не справжній. Найкраще пояснення сукупності нині доступних свідчень таке: хтось інший, а не Павло, написав вірші 34-35 на берегах як ранню примітку (глосу) або як коментар. Переписувачі помилково вважали цю примітку частиною первісного листа й перенесли її в основний текст, але не були певні, у якому місці її вставити. Вони вставили її у двох різних місцях (одні — після в. 33, інші — після в. 40).

3. Це пояснення враховує всі доступні свідчення, і зовнішні, і внутрішні. Воно не суперечить жодному достовірному свідченню. Воно розв'язує кожну історичну й тлумачну проблему, пов'язану з цими віршами, зокрема всі суттєві особливості свідчень рукописів. Жодне інше пояснення не відповідає цим критеріям.

Підсумок розділу 11: навчання і 1 Тимофія 2: труднощі

1. Мета настанов Павла в Першому посланні до Тимофія — боротися з хибним ученням і безбожністю та сприяти правильному вченню й побожності у Христі.

2. Щодо значення обмеження, яке Павло накладає на жінок в 1 Тимофія 2:11-15, точиться дискусія. До найбільших труднощів, з якими мусять мати справу всі тлумачі, належать (a) неповнота наших відомостей про обставини в Ефесі, (b) непевність щодо значення рідкісного дієслова *authenteō* у вірші 12 і (c) стислий виклад Павла в ключовому уривку.

3. Дискусія про значення обмеження Павла — це не змагання між абсолютним і універсальним тлумаченням та умовним і обмеженим тлумаченням. Обидві сторони визнають, що намір Павла мусить бути якось обмежений, щоб узгоджуватися з тим, що він схвалює навчання з боку жінок. Спірним є характер обмеження, яке він мав на увазі.

4. Егалітаристи припускали, що обмеження Павла у вірші 12 стосується лише того, щоб розв'язати певну тимчасову проблему в Ефесі. Проте їм було важко знайти таке пояснення думки Павла, яке пасувало б і до доступних свідчень про те, що насправді відбувалося в Ефесі, і до подробиць того, що пише Павло. Я вказав на чотири складні питання, на які егалітарні тлумачення ледве можуть відповісти.

5. Комплементаристи стверджують, що у вірші 12 Павлові йдеться про те, хто в церкві подає авторитетне навчання. Проте з цим пов'язані серйозні труднощі. До них належать такі:

- «Я не дозволяю» / «Я наразі не дозволяю» було б дивним способом висловитися, щоб установити постійне правило, яке стосується всіх публічних церковних зібрань у всі часи й у всіх місцях. Обмеження Павла стосується певних осіб, які перебувають під його відповідальністю. Ніде більше в Біблії такий спосіб висловлювання не вживається для того, щоб установити постійне правило. Загальнообов'язкову засаду можна вивести лише тоді, коли розуміти вірш 13 як посилання Павла на засаду творіння.
- Павло ніде ясно не каже, що провід помісної церкви має належати виключно чоловікам. Якби Павло у вірші 12 хотів зберегти керівну владу чоловіків, він мусив би заборонити жінкам і пророче говорити до чоловіків; але в Першому посланні до коринтян він це дозволив.
- Святе Письмо прямо не визнає якоїсь особливої діяльності авторитетного навчання, яка відрізнялася б від інших видів християнського навчання і була б доручена певній групі чоловіків.
- Якщо Павло справді вважає (як стверджують комплементаристи), що Буття 2 навчає засади творіння — авторитетного чоловічого проводу, — яка стосується церкви, то ця засада мала б стосуватися всього життя. Проте комплементаристи самі собі суперечать, бо вагаються застосовувати її так широко. Їхній аналіз не дає переконливого пояснення того, чому Павло спирається на Буття.

6. Дискусія зайшла в глухий кут. Потрібен новий початок. Більшість коментаторів з обох боків виходили з того, що в 1 Тимофія 2 Павло дає настанови саме щодо поведінки на публічних церковних зібраннях. Проте це не пасує до подробиць того, що пише Павло. Щоб вийти з глухого кута, треба насамперед побачити, що розділ 2 не зосереджений на публічному церковному зібранні.

Підсумок розділу 12: навчання і 1 Тимофія 2: ключі з контексту

1. Чотири ключі відкривають шлях до тлумачення 2:9-15, цілком закоріненого в літературному й історичному контексті. Перший полягає в тому, щоб переконатися, що ми справді читаємо ці вірші в контексті 1:1-2:8. Другий — розглядати разом обидва довші уривки про жінок у Першому посланні до Тимофія. Коли ми бачимо, що з 5:3-16 можна дізнатися про історичний контекст, ми краще ставимо себе на місце Тимофія, першого читача послання. Це суттєво допомагає нам зрозуміти 2:9-15. Третій ключ полягатиме в тому, щоб попередньо з'ясувати значення *authenteō* з контексту, а потім перевірити його на тлі всього діапазону можливих значень. Четвертий ключ полягатиме в тому, щоб зважати на дороговкази, які Павло ставить у вірші 15.

2. Відомості про історичне тло церкви в Ефесі показують середовище, у якому практикували магічні мистецтва й астрологію. У своєму посланні Павло натякає на магію та астрологічні уявле-

ння. До хибного вчення, яке ширилося в Ефесі, належать чаклунство й астрологія. Опиратися цим впливам — це духовна боротьба проти невидимих сил зла.

3. У віршах 11-12 Павлові йдеться про певних заможних жінок, чия безбожна поведінка викликає його гострі напучення у віршах 9-10. Вони бездіяльні. Вони вдягаються непристойно й з марнотратною розкішшю. Вони ходять від дому до дому, кожна в пошуках чоловіка, який задовольнив би її статеві пожадання, і поширюють хибне вчення. Натомість ці жінки мають навчитися чинити добрі діла, у повній покорі Богові, і вести тихе, богобоязне життя. Ці жінки перебувають під впливом зла. Схоже, вони і є тими лжевчительками, які ще залишилися в церкві і з якими Тимофій має розібратися. Він мусить їх напоумити й подбати про те, щоб жодна з них не обійняла в церкві служіння жінки-старійшини (пресвітера) чи жінки-диякона, перш ніж доведе своє оновлене життя й змінений характер.

Підсумок розділу 13: навчання і 1 Тимофія 2: аргументація Павла

1. Якщо застосувати третій ключ, то *authenteō* в контексті 1 Тимофія 2:9-12, схоже, означає «пересилювати». Павлові йдеться ось про що: «Я не дозволяю лжевчительці в дорогому й непристойному вбранні, без скромності й самовладання, навчати чоловіка й пересилювати його: вона має бути тихою й шанобливою і вчитися поводитися згідно з правдою, у повній покорі Богові».

2. Це тлумачення легко пояснює, чому Павло у віршах 13-14 посилається на Буття. Павло підкреслює своє твердження у віршах 11-12, звертаючись до першої духовної боротьби, про яку розповідає Писання: там сатана ошукав жінку, тож вона прийняла заборонене знання; вона хибно навчила чоловіка й пересилила його — з тяжкими наслідками.

3. Павло обирає це рідкісне слово, бо в астрологічній традиції його вживають у тому самому значенні; а ця традиція є частиною хибного вчення, яке поширюють багаті жінки. Його також пов’язують із чаклунством і зі смертю — протилежністю відкуплення.

4. Ця лінія тлумачення проливає світло на значення вірша 15, який традиційно вважають складним. Він говорить про відкуплення, що здійснюється через народження Месії, з побіжним поглядом на вірування культу Артеміди.

5. Якщо застосувати четвертий ключ, ми бачимо, що Павло ставить у вірші 15 два дороговкази. Він показує читачеві, що ототожнює «жінку» у віршах 11-12 («вона спасеться» у в. 15) із «жінками» у віршах 9-10 («вони перебуватимуть» у в. 15). Це підтверджує, що настанова Павла у віршах 11-12 має стосуватися жінок із віршів 9-10. Крім того, він уживає незвичну лексику, щоб створити помітний мовний і тематичний зв’язок між 2:15 (*teknogonia*) і 5:14 (*teknogoneō*). Це додатково підтверджує, що читачі можуть краще зрозуміти контекст, якщо читатимуть його висловлювання про жінок у розділі 2 поряд із його висловлюваннями про жінок у розділі 5.

6. Наведене вище тлумачення вписується в послідовний, цілісний хід думки Павла, який починається в розділі 1 і проходить через усе послання. Воно показує, як розділ 2 переходить до розділу 3. Крім того, воно відповідає на чотири складні питання щодо 2:12, на які я вказав вище в розділі 11.

7. Уривок 1 Тимофія 2 не виправдовує ні загальної заборони навчати для жінок у церкві, ні загальної заборони, щоб жінки мали владу в церкві.

Підсумок розділу 14: жінки як провідниці церкви? Біблійний огляд

1. Правило, за яким лише чоловіки можуть керувати церквою, неможливо виправдати ні 1 Коринтян 14:34-35, ні 1 Тимофія 2:11-15.

2. Те, що Ісус вибрав апостолами дванадцятьох чоловіків-юдеїв, не визначає, які вимоги стосуються проводу помісної церкви.

3. У Старому Завіті навчання здебільшого, але не виключно, було справою священників. Священницьке служіння Ісус довів до сповнення; і у Христі всі віруючі — «священники». Якщо хтось хоче ототожнити священство з проводом чи з учительським завданням, то завдання проводу й навчання тепер потенційно відкриті всьому Божому народові, без різниці статі.

4. У розділах 4, 5, 7 і 8 ми дослідили уявлення про те, що означає «бути головою». Ефесян 5, Буття 1-3 і 1 Коринтян 11 не підтримують обмежень для служіння жінок.

5. Керувати церквою й навчати в церкві — ці речі можуть перетинатися; але це різні види діяльності. Заборона навчати для жінок не доводила б, що жінки не можуть ставати старійшинами. І навпаки, дозвіл жінкам навчати не доводить, що вони можуть ставати старійшинами.

6. Жінки виконували в ранній церкві визначні завдання. Вони відіграли важливу роль, і так їх сприймали й сторонні люди. Але це не каже нам докладно, чи жінок у помісних церквах ставили на визнані керівні посади.

7. Треба стежити за тим, щоб ні переоцінювати, ні недооцінювати новозавітних свідчень про діяльність і ролі жінок. Так, наприклад, неможливо довести, що Фіва обіймала керівну посаду в церкві; натомість ми можемо з великою певністю сказати, що Юнія була визначною місіонерською апостолкою.

8. У Новому Завіті ми не знаходимо названих на ім’я жінок, яких можна було б із практичною певністю визначити як старійшин. Але те саме стосується й чоловіків, за винятком особливих випадків (Петро та Іван). Якщо поширити наш пошук на ймовірності, то ми можемо виявити і чоловіків, і жінок — хіба що існувала б однозначна заборона служіння старійшини для жінок.

9. В історичному й культурному контексті новозавітного мислення й життя люди загалом не вважали б, що старійшинами могли бути лише чоловіки. Якби апостоли мали намір, щоб жінки ніколи не брали участі в проводі церкви й не служили старійшинами, вони мусили б ясно це сказати, щоб дати церкві орієнтир на майбутнє. Проте уривки, які говорять про старійшин чи провідників, як-от Дії 14:23; 1 Петра 5:1-5; Євреїв 13:17, не містять тверджень, які обмежували б служіння старійшини чи провід чоловіками.

Підсумок розділу 15: жінки як старійшини? 1 Тимофія 3

1. Найдокладніші настанови щодо поставлення старійшин містяться в переліках вимог до служіння старійшини, які подає Павло (1 Тимофія 3:1-7; Тита 1:5-9). Усупереч враженню, яке створює більшість англійських перекладів, ці переліки в грецькому тексті не містять ясного виключення жінок. Відомі комплементарні вчені це визнають. Ці уривки (особливо 1 Тимофія 3)

містять позитивні вказівки на те, що жінки можуть відповідати вимогам до «старійшин» у тому значенні, у якому Новий Завіт уживає це слово.

2. Ідіоматичний вираз «чоловік однієї жінки», який Павло вживає в 1 Тимофія 3:2 і Тита 1:6, має на меті вірність християнській статевій етиці, і його слід розуміти узагальнено, так що він охоплює й «жінку одного чоловіка».

3. Одне з ключових завдань старійшин чи пасторів — бути охоронцями отари. З цього не випливає, що старійшинами чи пасторами мають бути лише чоловіки. Якщо ми розуміємо «чоловік однієї жінки» узагальнено, то всі сімнадцять вимог, які Павло перелічує в 1 Тимофія 3:1-7, — це риси й поведінка, які трапляються і в чоловіків, і в жінок. Та сама ознака проходить і через відповідний перелік у Тита 1:5-9.

4. Отже, підсумовуючи: Писання не підтримує загальної заборони жінкам ставати старійшинами церкви. Так само немає заборони жінкам виконувати будь-яке інше завдання в помісній церкві. Комплементарність (взаємодоповнюваність) чоловіків і жінок свідчить про те, що корисно мати в проводі і чоловіків, і жінок.

5. У розділах 11-15 я пояснив, що означає 1 Тимофія 2-3 для навчання з боку жінок і для жінок у служінні старійшини. Це пояснення враховує доступні свідчення Нового Завіту та відомості про історичний і культурний контекст; воно має простоту, яка обходиться без необґрунтованих припущень; і воно проливає світло на інші ділянки поза безпосереднім фокусом нашого дослідження. Ці три ознаки дають підставу йому довіряти.

Підсумок розділу 16: підбити підсумки й наблизитися одне до одного

1. Результати, здобуті в розділах 2-15, підтримують погляд на шлюб, який не є ієрархічним і почасти є комплементарним; водночас вони відкидають будь-яку загальну заборону жінкам навчати чи керувати в церквах.

2. Поняття покори слід розуміти в контексті християнського парадоксу смирення й рівності. Усі, хто належить до Божого народу, — рівноправні спадкоємці Його щедрої благодаті. Через приклад Ісуса Христа смирення стоїть у центрі християнського життя.

3. Наші результати не залежать від попередніх припущень про те, якою мірою поведінкою віруючих має керувати творіння, а якою — нове творіння. Але вони добре вписуються в теперішнє становище, у якому творіння (як тло) і нове творіння (як передній план) накладаються одне на одне.

4. Чоловіки покликані служити своїм дружинам, а не панувати над ними. Покликання жінок до проводу церкви не суперечить Святому Письму. Немає підстав побоюватися, що такі покликання можуть призвести до змішання статей.

5. Деякі тлумачення не сягають цілі, бо тлумач мав надто малі очікування від Писання. Точне вивчення текстів має вести до того, щоб по-новому цінувати біблійних авторів — на славу Божу.

6. Коли церкви, церковні союзи та інші об’єднання заявляють про себе як про євангельські (євангелікальні), вони тим самим визнають обов’язок слухатися того, що Новий Завіт каже про єдність.

7. Нині обидві сторони дискусії, позначеної табірним мисленням, мають слабкі місця. Розбіжності в тлумаченні вимагають подальшої праці, щоб знайти шлях до єдності.

8. Від тверджень егалітаристів, ніби комплементаристами рухають низькі мотиви, слід відмовитися.

9. Комплементаристи мусять переосмислити своє розуміння дискусії. Егалітарні погляди на шлюб чи служіння жінок не ведуть до богословського лібералізму. Серед віруючих, які визнають авторитет Біблії, ключові питання — це не питання послуху Писанню, а питання тлумачення, які треба з'ясовувати ортодоксальними методами. Настав час, щоб комплементаристи перестали стверджувати, ніби євангельські заперечення проти комплементарних тлумачень загрожують авторитетові Писання чи правді Євангелія.

10. Ісус молиться за єдність тих, хто йтиме за Ним (Івана 17:11, 20-23), щоб світ пізнав, що Отець послав Його. У христоцентричному погляді на світ це надзвичайно важлива мета. Апостольська настанова докладати всіх зусиль, щоб зберегти єдність, вимагає нової розмови на засаді взаємної пошани. Хто посів протилежні позиції щодо проводу чи служіння жінок, мусить визнати, що це не ключове питання Євангелія; він мусить заново перевірити біблійні аргументи, стежити за тим, щоб застосовувати лише надійні методи тлумачення, і передусім приділяти більше уваги й надавати більшої ваги контекстові та ходові думки відповідних уривків. Тим часом ми маємо приймати одне одного, як і Господь прийняв усіх нас (Римлян 15:7).